

Barınmak için genelde keçe ve benzeri malzemelerden yapılan, kolayca taşınan ve kurulan çadırlar kullanılıyordu. Bazı bölgelerde araba üzerine kurulan çadırlardan oluşan göçer evler kullanılıyordu. Yetiştirdikleri hayvanlar ile deri, yün, halı, kilim, et, peynir gibi ürünler yakın bölgelerdeki yerleşik toplulukların ürettiği tarım ürünleri, ipekli ve pamuklu ince kumaşlar gibi ürünlerle takas edilerek ticaret yapılıyordu. Türklerin bu dönemde mısır, buğday, arpa, yulaf gibi tahıllar ile bir kısım sebze ve meyveleri yetiştirdikleri de bilinmektedir.

Konargöçer Türk kültüründe inanç sisteminin merkezinde **Gök Tanrı (Kök Tengri)** inancı vardı. Gök Tanrı hem maddi gökyüzünü hem de evrenin yaratıcısı ulu varlığı ifade ediyordu. Güneş, Ay, ateş, dağlar, büyük kayalar, ulu ağaçlar, şimşek, fırtına gibi varlıkların ve olağanüstü doğa olaylarının ruhu olduğuna inanılıp kutsal kabul ediliyordu. Kurt, pars, kartal, dağ keçisi gibi güçlü hayvanlar yol gösterici ve sembol olarak görülüyordu. Yılın bazı dönemlerinde dinî törenler, ölenler için ise **yuğ** adı verilen yas törenleri yapılıyordu. Uçmağ (cennet) ve tamu (cehennem) inancı vardı. Atalarının ruhlarına saygı ve bağlılık duyuluyordu. Öldükten sonra yaşamın devam ettiğine inanılıyordu. Ölülerini **kurgan (korugan)** adını verdikleri büyük mezarlar inşa ederek atları ve özel eşyalarıyla birlikte gömüyorlardı. Kurganlara heykeller ve mağlup ettikleri düşmanları sayısınca **balbal** adı verilen taşlar dikiliyordu (Görsel 7.3).

Görsel 7.3: Kurganlara dikilen, elinde ant kadehi olan alp heykelleri (taşbaba) ve balbal adı verilen taşlar

Yüksek bölgelerde yol kenarlarında **obo** veya **ovo** adı verilen taş yığınlarından meydana getirilen yapay tepeliklerde dinî ayinler yapılıyor, adaklar adanıyor, kurbanlar kesiliyor, renkli bezler ve kurdeleler aracılığıyla Gök Tanrı'dan dilekte bulunuluyordu (Görsel 7.4).

Görsel 7.4: Moğolistan'dan Türkiye'ye kadar Türk dünyasının her yerinde rastlanan obo (ovo)

Konargöçer Türk toplumunun yapısını; **oğuş (aile)**, ailelerin birlikteliğiyle **urug**, urugların birlikteliğinden **boy (kabile)** ve boyların birleşmesiyle de **budun (ulus, millet, kavim)** oluşturuyordu. Oğuzlar, Kıpçaklar, Karluklar, Kırgızlar ve Uygurlar en büyük boy birlikleriydi. Her boyun **tamga (damga)** adı verilen bir işareti vardı. Ülkeye ve devlete **il** adı verilirken ili yöneten hükümdara **kağan, han, hakan, yabgu** gibi unvanlar verilirdi. Kağanın Gök Tanrı'dan kut aldığına inanılır ve bir kutsiyet atfedilirdi.